

Rada Fundacji:

Danuta Przywara - *Przewodnicząca*
Henryka Bochniarz
Janusz Grzelak
Ireneusz Cezary Kamiński
Witolda Ewa Osiatyńska
Andrzej Rzepliński
Wojciech Sadurski
Miroslaw Wyrzykowski

Zarząd Fundacji:

Prezes: Maciej Nowicki
Wiceprezes: Piotr Kładoczny
Sekretarz: Małgorzata Szuleka
Skarbnik: Lenur Kerymov
Członkini: Aleksandra Iwanowska

Warszawa, 23 marca 2022 r.

MPL/29/2022

**Szanowna Pani
Elżbieta Witek
Marszałek Sejmu**

Szanowna Pani Marszałek,

Poniżej przesyłamy uwagi Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka do projektu ustawy o zmianie ustawy o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa. Zgodnie z założeniami twórców projekt ma na celu m.in. doprecyzowanie regulacji dotyczących opiekunów tymczasowych małoletnich obywateli Ukrainy.

Projekt zakłada również utworzenie ewidencji małoletnich obywateli Ukrainy, którzy wjechali na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej bez opieki osób sprawujących faktyczną pieczę nad nimi, oraz małoletnich obywateli Ukrainy, którzy wjechali na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej i bezpośrednio przed przybyciem byli umieszczeni w pieczy zastępczej na terytorium Ukrainy. Zmianę tę należy ocenić pozytywnie, jako istotny krok w kierunku ograniczenia ryzyka sytuacji, w których małoletni przybywający z terenu Ukrainy staliby się ofiarami handlu ludźmi.

HFPC pozytywnie ocenia również zmiany w zakresie funkcjonowania powiatowych centrów pomocy rodzinie, w szczególności wspierania działań ośrodków pomocy społecznej w zakresie nadzoru nad opiekunami tymczasowymi, jak również obowiązek zapewnienia opiekunom oraz małoletnim pozostającym pod ich opieką należytej pomocy prawnej, organizacyjnej i psychologicznej. W tym kontekście projekt przewiduje m.in. obowiązek zatrudnienia dodatkowego opiekuna na umowę o pracę, gdy opiekun tymczasowy ma pod swoją pieczę co najmniej 16 dzieci.

Zdaniem HFPC projektodawca powinien rozważyć modyfikację tego przepisu i obniżyć próg liczbowy dzieci, od których powiatowe centra miałyby obowiązek zatrudnienia dodatkowego opiekuna. HFPC pragnie zwrócić uwagę, że standard funkcjonujący na gruncie ustawy o wspieraniu rodziny i pieczy zastępczej pozwala na zatrudnienie pomocy do sprawowania opieki już w przypadku, w którym rodzina zastępcza liczy zaledwie 3 dzieci. Z tego powodu, dla zapewnienia, że dzieci objęte opieką opiekuna tymczasowego będą miały należytą opiekę, HFPC sugeruje zmniejszenie co najmniej o połowę progu liczbowego, od którego powiatowe centra pomocy będą obowiązane zatrudniać dodatkowego opiekuna.

**Propozycja
poprawki**

W art. 25 ustawy o zmianie ustawy o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa po ust. 3 dodaje się ust. 3a–3c w brzmieniu:

„3a. Powiatowe centrum pomocy rodzinie zapewnia wsparcie przy sprawowaniu nadzoru nad realizacją praw i obowiązków opiekuna tymczasowego przez jednostki, o których mowa w ust. 3.

3b. Powiatowe centrum pomocy rodzinie zapewnia pomoc prawną, organizacyjną i psychologiczną opiekunom tymczasowym oraz przebywającym pod ich opieką małoletnim.

3c. W przypadku gdy opiekun tymczasowy ma pod opieką więcej niż 7 dzieci, kierownik powiatowego centrum pomocy rodzinie zatrudnia, na podstawie umowy o pracę lub umowy zlecenia, realizowanych w wymiarze co najmniej 8 godzin dziennie przez 5 dni w tygodniu, na każdą grupę 7 dzieci, liczoną począwszy od 8. dziecka, nad którym opiekun tymczasowy sprawuje opiekę.”

Dodatkowo rozważenia wymaga stworzenie możliwości zatrudnienia dodatkowego opiekuna również w innych sytuacjach, w zależności od wystąpienia uzasadnionych potrzeb. Takie rozwiązanie mogłoby stanowić odpowiedź na potrzeby opiekunów sprawujących opiekę nad grupami szczególnie wrażliwymi, np. dziećmi z niepełnosprawnościami.

**Propozycja
poprawki**

W art. 25 ustawy o zmianie ustawy o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa po ust. 3c dodaje się ust. 3d w brzmieniu:

„W szczególnie uzasadnionych przypadkach, na wniosek opiekuna tymczasowego, kierownik powiatowego centrum pomocy rodzinie może zatrudnić, na podstawie umowy o pracę lub umowy zlecenia, realizowanych w wymiarze co najmniej 8 godzin dziennie przez 5 dni w tygodniu, osobę do pomocy w sprawowaniu opieki, niezależnie od liczebności grupy dzieci objętych opieką opiekuna tymczasowego.”

W przypadku przyjęcia takiej poprawki uzupełnienia wymaga planowana regulacja art. 25 ust. 20 i 21.

Dodatkowo, zdaniem HFPC, gruntownego rozważenia wymaga zmiana art. 26 ust. 4 projektu. Przewiduje ona pozbawienie opiekunów tymczasowych prawa do uzyskiwania części świadczeń, w tym świadczenia wychowawczego 500+. Zdaniem HFPC, rozwiązania w tej mierze powinny być zbliżone do tych funkcjonujących na gruncie ustawy o pieczy zastępczej. Ta ostatnia uprawnia do otrzymywania świadczenia wychowawczego 500+ zarówno podmioty sprawujące instytucjonalną i nieinstytucjonalną pieczę zastępczą.

Skoro Rzeczpospolita Polska zdecydowała się na wypłatę świadczenia wychowawczego obywatelom Ukrainy, w ocenie HFPC, nie powinna pozbawiać prawa do uzyskiwania tych świadczeń opiekunów tymczasowych. Opiekunowie ci nie są wszakże powołani wyłącznie do reprezentowania dzieci, lecz również sprawują nad nimi opiekę. Ich sytuacja prawna jest więc mocno zbliżona do tej dotyczącej pieczy zastępczej. W związku z tym HFPC proponuje wykreślenie zmian w art. 26 ust. 4 ustawy o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa. Taka modyfikacja pociągałaby za sobą odpowiednie zmiany w proponowanych art. 4a–4d.

Dodatkowo należy zauważyć, że omawiana ustawa miałaby wejść w życie bez *vacatio legis* z mocą wsteczną od 24 lutego 2022 r. Ta sytuacja budzi wątpliwości pod kątem ochrony praw nabytych opiekunów tymczasowych. Na gruncie obowiązującej ustawy o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa opiekunowie ci zostali uprawnieni do otrzymywania świadczenia wychowawczego. Część z nich mogła już skutecznie złożyć wnioski o udzielenie takiego świadczenia, otrzymać je lub nabyć ekspektatywę otrzymania takiego świadczenia. Zdaniem HFPC projekt powinien wychodzić naprzeciw takim sytuacjom i ochronić słusznie nabyte prawa tych osób. W przeciwnym razie naruszy wynikające z art. 2 Konstytucji zasady ochrony interesów w toku i ochrony praw słusznie nabytych.

Z wyrazami szacunku

Maciej Nowicki
Prezes Zarządu
[podpisano elektronicznie]

Iceland
Liechtenstein
Norway **Active
citizens fund**

*Uwagi zostały opracowane ramach projektu
„Monitoring systemu ochrony praw człowieka w Polsce”
finansowanego ze środków EOG w ramach Funduszu Aktywni Obywatele.*